

PRI ČEBELICAH

Meseca oktobra je še čas dodati čebelam manjkajočo zimsko zalogo. Letos so panji nabrali pre malo primerne zimske zaloge. Kdor ni združeval, mora družine dokrmiliti, sicer bo imel prihodno pomlad v čebelnjaku mrliče. Čebelarjem lahko povemo v tolažbo, da je od merodajnih činiteljev obljubljen denaturiran sladkor za krmljenje čebel. Kdor ima torej družine s kakšnimi 8—9 kg zaloge, jih bo z dodanim sladkorjem mirno lahko zazimil; čigar družine bi pa imele samo kakih 5—6 kg medene zaloge, dodatek sladkorja ne bo zadostoval in mora zaradi tega nekaj družin združiti.

Priporočamo, da krmite sladkor v bolj gosti raztopini, v razmerju dobrega pol litra vode na kilogram sladkorja; na ta način se olajša izhlapevanje odvečne vode iz invertirane hrane. Pijajte čimprej, da bodo po možnosti dodano hrano spreminjale še stare izletne čebele, ki so itak še pred zimo zapisane smrti in jih torej za to delo ni škoda. Pijajte v čim toplejših dneh, in sicer podnevi; raztopino dodajte toplo, da jo čebele rajši sprejmejo. Na ta način se čim manj dodane hrane izgubi.

Vse čebelarje ponovno opozarjamo, naj na vsak način družine dopytajo če le mogoče še sedaj jeseni, ne pa se s sladkorjem zanašajo na pomlad. Sladkor je dober za prezimovanje čebel, mnogo slabši je pa za krmljenje zalege spomladi. Zato bi napak ravnal, kdor bi hranil sladkor na spomlad, ker bi mu družine že z zimo živele na medu, morda celo neprimernem za prezimovanje (gozd-nem!). Zaloga bi pa spomlad rastla na sladkorju. Prav je ravno obratno! Zato krmimo čebele sedaj, pa bo kljub poznemu dodajanju sladkorne raztopine še veeno mnogo bolje kakor če bi jo dodajali spomladi.

Opozarjamo še na skrbno spravilo satja, ki je v čebelarstvu velikega pomena. Kdor nima omare, naj satnike obesi na vetroven in suh prostor, tako da ne bodo mogle do njih miši.

Z odevanjem panjev bomo še počakali, dokler ne nastopi hladnejše vreme in toploter ne pade pod ničlo. Prenaglo naložena in pretopla odeja škoduje, ker se družine dalj časa ne stisnejo v zimsko gručo.

SADNI VRT

V oktobru nadaljujemo s spravilanjem in obiranjem sadja ter zaključimo s sortami, ki se najbolj čvrsto držijo na drevju. Pri obiranju in sortiranju sadja se držimo pravil, ki jih najdemo v knjigi »Spravilanje in shranjevanje sadja«, katera dobimo pri Sadjarskem in vrtnarskem društvu v Ljubljani in pri njenih podružnicah. Prvovrstno in zdravo sadje shranjujemo v hladnih, temnih in čistih prostorih, vloženo najbolje v holandskih zabojih ter ga skušamo pozimi vnovčiti. Drugovrstno sadje uporabimo kot presno sadje za domače potrebe. Sadje z različnimi napakami, kot n. pr. škrlup, obtliski i. dr. se da s pridom uporabiti za sušenje. Crvivo, drobnino in poškodovano sadje pa pride v poštev za napravo sadjevca. Letos bomo posvečali

največjo pažnjo tudi sušenju sadja, kajti suho sadje je prvovrstna, zdrava, tečra in redilna hrana za staro in mlado, za bolnike in zdrave ljudi. Zato posušimo vse, kar je v ta namen količnik uporabno! Tudi s sladokom, mezgo in marmelado se bomo preskrbeli vsaj za eno leto.

Ko je sadje spravljeno, pobereemo po sadovnjakih vse podpore in jih shranimo — zložimo v piramide — za prihodnje leto. Če so se jeseni razvilii tu in tam po deblu vodeni poganjki, jih odstranimo. Mlado drevje zavarujemo pred zajci z drevesnimi košarami ali žičnatimi mrežami. Sredi oktobra opazimo debla z lepljivimi pasovi proti zimskemu pedicu. Lepljivi pasovi se proti temu nevarnemu škodljivcu najcenejše pa tudi naj-

Zaradi posebnih razmer in vremenskih prilik je verjetno že vsa trgatova bila izvršena v mesecu septembru. Zaradi izredno lepega vremena in ugodnih razmer za vinsko trto in za dozorevanje grozdja je verjetno, da bo letošnje vino stanovitno in dobro. Zato mora biti vsa skrb vinogradnika, da bo vino v zdravih in čistih posodah.

Kakovost in stanovitnost vina je v veliki meri odvisna od pravilnega kipeanja mošta. Pri napravi belega vina iz zdravega grozdja nalijemo mošt v sode le največ do devet desetih vsebine. Za kipeanje je najbolje vzeti večje sode, ker je mošt v njih manj odvisen od zunanje toplote. Preden napolnimo mošt v sode, je dobro, da sod rahlo zažveplamo. To je potrebno zlasti v jeseni, ko je deževno vreme in je grozdje nagnito. Z zmernim žveplanjem mošta preprečimo razvoj gnilobnih in škodljivih glivic in omogočimo dobrim glivicam, da izvršijo kipeanje mošta. Kadar mošt vlijemo v sod in ga napolnimo največ do $\frac{2}{3}$ vsebine, ga zapremo s kipelno veho, če pa te nimamo, pa vsaj s ploščato vrečico čistega peska. Ob kipeanju mošta moramo klet zračiti, kar se mora izvršiti previdno, da se klet preveč ne ohladi. Če je vreme hladno, moramo po zračenju, če je treba, tudi zakuriti.

Če bi imelo kipeanje prezgodaj prenehati, tedaj moramo mošt premešati v sodu in nekoliko segreti.

Pri pripravljanju črnega vina kipi najprej mošt pet do šest dni v kadi na tropinah, katere moramo poprej specljati. Po preteku določenega časa trop iztisnemo in mošt vlijemo v sode. Po končanem burnem kipeanju, ki traja navadno en teden, začne mošt mirneje kipeati. V tem času napolnimo sode do vrha in jih zopet zapremo s kipelno veho.

Cviček pripravljamo v glavnem iz žametne črnine in belega grozdja, vsakega približno polovico. Grozdje mora biti specljano in sme

zanesljivejše sredstvo. V sadovnjakih, kjer je pedic zelo razširjen, se priporoča naložiti na vsakem deblu po dva lepljiva pasova. Ti pasovi ostanajo čez zimo na deblih, nakar jih spomladi odvežemo in sežgemo. V oktobru tudi pregledamo in odstranimo goseničje pasti, ki smo jih naložili v juniju, da polovimo del jabolčnih zavijačev. Po sadovnjaku pograbimo vse odpadlo listje in gnile plodove in jih sežgemo. Na ta način bomo omejili v znatni meri monilijo (gnilobo) in skrlup za prihodnje leto.

Proti koncu meseca začnemo z rahljanjem kolobarjev in gnojenjem sadnega drevja, kar se mora izvršiti po določenem načrtu. Prav tako že lahko začnemo s sajenjem drevja.

v kadi kipeati le dva do tri dni, nato ga iztisnemo in vlijemo v sod, kjer mošt kipi naprej.

V. Kuret:

Grozdje kot hrana

Projšnja leta, posebno pa lani, je bilo uvoženega veliko namiznega grozdja — zname, da pri nas ne cenijo grozdja samo sladkosnedneži, ampak velja tudi splošno za zdravo hrano. Sveže použito grozdje je namreč zelo važno hranilo, ker vsebuje 15—19% grozdnega in sadnega sladkorja, kisline, nekaj beljakovin, rudninskih snovi in dopolnilnih hranil, tako imenovanih vitaminov. V grozdju se nahaja tudi za živce zdravi snov »lecitin«, ki je spojina glicerina in fosfatov. V enem litru mošta je 0,3—0,4 g, v enem jajcu 0,5—0,6 g, v enem litru mleka 0,25—0,26 g lecitina. Lani smo uvozili velike količine grozdja iz krajev, ki niso v naši pokrajini. Mogli bi tudi mnogo grozdja prodati iz naših vinogradov, kar bi bilo v precejšni korist vinogradnikom. Če v predvojnih časih je prodaja svežega grozdja vinogradnikom mnogo več gmotno koristila kakor prodaja vina; če se je prodajalo grozdje po 3—4 din za kilogram, se je to ujemalo s ceno 6,50 do 9 din za liter vina, to je cena, ki je vinogradnik od leta 1929. ni več dobil za vino. Ravno tako bo tudi letos prodaja grozdja več donášala kakor prodaja vina. Razmerje cen je isto: če se bo prodalo grozdje po 4—5 lir za kilogram, bi to ustrezalo ceni 8—10 lir za liter vina.

Zavoljo tega bi priporočali našim vinogradnikom, da bi letos posvečali večjo skrb temu novovnevanju prvotnega pridelka trte, to je prodaji grozdja. Za prodajo bi prišle od belih sort, v poštev v prvi vrsti žlahtnina (španjol) bela in rdeča, ker jo lahko najbolje prevažamo, nato rumeni in rdeči muškatelec ter silvanec. Rdeča kraljevina je bolj občutljiva za prevoz in bi jo bilo treba odposlati takoj. Od rdečih sort bi prišle v poštev modra portugalka in kavščina, samo kavščina mora biti precej zrela. Grozdje samorodnic naj bi se ne prodajalo.

Za prevoz se sme trgati ob suhem vremenu precej zrelo in popolnoma zdravo grozdje. Če je kaka gnila jagoda vmes, se mora odstraniti, ravno tako ne sme biti počenih ali zmečkanih jagod, ker bi sicer zaželo grozdje med prevozom gniti.

Akcija za prodajo domačega grozdja bi dobro uspela, če bi jo organizirale kmetijske organizacije, kakor nabavljalne in prodajne zadruge, kmetijske zadruge ter vinarske zadruge.

Zelo važna hrana, in sicer presna hrana za zimo, bi bilo grozdje, če bi ga konzervirali

kolikor mogoče svežega za zimo. Skoraj vsak vinogradnik dela to v mali omari, ko si shrani nekaj grozdja za svojo družino za zimo. Dobro bi bilo, če bi to delal v bodoče v večji meri in konzervirano grozdje prodajal. Od raznih načinov konzerviranja bi prišla aledeča dva v poštev:

Navadni način je, da odrežeš šperon (ločen) z grozdi in da ga obesi v ne preeh in ne pretopen prostor. Najboljša toplota je med 11—12° C in ob 67—72° vlage. Dalj časa ostane grozdje sveže, če se odrezani konec šperona vtakne v manjšo steklenico (pivske steklenice), v kateri je voda. Da voda ostane zdrava, denemo vanjo košček lesnega oglja.

Drugi način, pri katerem pa grozdje ne ostane toliko časa sveže, je sledeči: Nategne se močna železna žica, n. pr. med dvema stenama. Nanje se obesijo grozdi z vrstico, in

sicer tako, da se ne dotikajo. Če so vsi pogoji dani, bo stalo grozdje na ta način shranjeno, sveže in le malo ovenelo od začetka in tudi do polovice februarja. Da se grozdje ohrani sveže in zdravo, mora biti popolnoma zrelo, ob suhem vremenu trgano, zdravo, brez gnilih jagod. Od časa do časa se grozdje pregleda in se jagode, ki so začele gniti ali plesniti, odstranijo. Če je prostor prevlažen, naj se da v večjo posodo apna, ki bo upijalo odvečno vlago. Grozdje starejših trti je bolj sposobno za konzerviranje kakor mladih. Tako v zimi ohranjeno grozdje bi se gotovo z dobrim dobičkom prodalo. Za shranjenje grozdja so najbolj sposobne sorte žlabinina beli muškatelec, silvanec in kavščina, v prvi vrsti grozdje, ki nima preveč gostih in skupaj stisnjenih jagod; od samorodnic pa edino izabela.

ŽIVINOREJA

Pred zimo je dobro, da očistimo in prebelimo hleve z apnenim beležem, da uničimo ličinke muh in druge golazni v zidu. Če so hlevi potrebni manjših popravil, jih popravimo pred zimo.

Govejo živino pasemo ali krmimo z zeleno krmo do pozne jeseni. V oktobru bo že slana. Po mrzli travi ne pasemo in je ne krmimo za zeleno krmo, dokler se popolnoma ne odtaja. Zmrzla krma je zelo škodljiva, posebno breji živini je nevarna, ker povzroča zvrženje. Cimo okopavin (pese, repe, korenja) smemo le po malem krmiti, ker večja količina te krme povzroča drisko pri živini, dobro je to cimo okopavin mešati s senom ali slamo. Krompirjevke pa sploh ne smemo krmiti, ker je zelo škodljiva (strupena), ampak je najbolje, da jo damo v kompost. Če imamo sveže krme preveč, jo po možnosti posušimo, ker to navadno zaradi slabega vremena ni mogoče, jo damo kisati — ensilirati v ensilazne jame. Zelo priporočljivo je ensilirati zeleno krmo sedaj, ko je imamo preveč. Ensilaža ali kislá krma nam bo pomagala primerno prehraniti živino čez zimo, posebno še, če nam primanjkuje suhe krme (sena, otave).

Če še nismo odbrali svinj za pitanje, storimo to takoj in jih začnimo pitati. Pitancev ne spuščamo na pašo in tekališče, pač pa jih zapremo v svinjak in dobro krmimo. Plemenske svinje pa spuščamo na pašo in tekališče tudi v hladnejšem vremenu, da se popolnoma utrdijo.

Potrebno število najlepših jarčk in petelinčkov bomo odbrali za dom in pleme, ostale manjvredne pa bomo pred zimo izločili, da jih ne bo treba hraniti čez zimo. Enako izvršimo pregled starih kokoši in petelinov. Jarčke bodo začele nesti, zato jim pričvrstimo številko.

Dne 31. oktobra konča staro kokošje leto. Kdor je vodil kontrolo nesnosti, bo sestavljal letni pregled in dobil bo točno sliko uspeha v reji. Na podlagi letnega pregleda bomo izločili iz reje tiste kokoši, ki niso znesle dovolj jajc, in tiste, katerih jajca so težka pod 62 gramov. Od najboljših nesnic bomo spomladaj jajca nasadili, da dobimo samo dober naraščaj. Selekcija je brez kontrole nesnosti nemogoča. Priporočamo, da z novim kokošjim letom postavite kontrolna gnezda, kokoši pa obročkate z obročki, ki imajo vsakano ali napisano številko. V oktobru najdejo kokoši na pašni dovolj hrane in jih v tem mesecu krmimo kakor v ostalem poletnem času.

Koze se prskajo

Gonjenje ali prskanje koz imenujemo pojav, ki nastopa navadno v zgodnji jeseni. Koze »prvesnice« se prskajo, ko so stare 7—9 mesecev. Pojav je v zvezi z močnim navalem krvi, nabreklostjo spolovil ter izločanjem sluzi in krvi. Prskajoča se koza je 2—3 dni zelo nemirna in razdražena, močno mekeče ter miga z repom, skače na druge živali in pogosto spuša vodo. Navedeni znaki pa ne nastopajo pri vseh kozah enako. Pri nekaterih kozah preide prskanje brez meketanja in izločanja sluzi in krvi iz rodil, medtem ko druge strahovito mekečejo in so silno občutljive. Nekatero koze se gonijo po dva do tri dni, spet druge se prenehajo prskati že po enem dnevu. Zato naj kozjerejec svojo kozo skrbno nadzoruje in opazuje, zlasti od začetka oktobra do konca novembra. Posebno naj pazi, kdaj se pojavijo zgornji znaki prskanja. V naslednjih letih se namoče prskanje pojavlja skorajda v istem času, seveda če ne nastopijo poleti posebne razmere, ka-

kor bolezen, pomanjkanje krme itd. Ako hočemo, da se bo koza ubrejila, jo moramo gnati h kozlu takrat, ko se prska. Ako pa menimo, da je kozica še premlada in prešibka, storimo bolje, da je ne pripustimo. V takšnem primeru je pametneje voditi kozo h kozlu, ko je leto dni stara. Seveda moramo paziti, kdaj se koza zopet prska. Ako pa je žival krepko razvita, je še najbolje, da jo pripustimo, ko je osem mesecev stara, zlasti še, če je dobro rejena, saj bi se nam v nasprotnem primeru preveč odebelila in se kdaj pozneje sploh več ne oplemenila. Ako ne vodimo koze v času prskanja h kozlu ali pa če ni bila oploditev uspešna, se koza prska nato v preostalih 3—4 tednov. Vendar pa niso znaki prskanja več tako močni kot prvič. Ponovno prskanje pogostokrat komaj opazimo. Koza ima včasih le nabrekla in rdečkasta spolovila ter arši dlako na hrbtu. Po skotitvi se koza tudi prska, in sicer med 8. in 14. dnevem (navadno 9. dan), vendar v manjši meri. Takrat pa ne pripustimo koze, ker bi ji dvakratna skotitev na leto občutno škodovala. Ker se prskanje po skotitvi pojavlja navadno zelo šibko, mnogi kozjerejci tega pri živali niti ne opazijo.

Zdravo in krepko potomstvo zavisi v prvi vrsti od telesne konstitucije kozla in koze v času pripustitve. Prav zato tudi ne smemo pripuščati živali, ko še ni povsem godna in dozorela. Šest do sedem mesecev stara koza ni še godna za oploditev. Znano je, da pripuščajo Švicarji dostikrat koze šele v drugi jeseni. Res pa je tudi, da ni niti potrebno čakati s kozo do njenega popolnega razvoja, ki ga žival prav za prav doseže šele v tretjem letu. Vendar ne pripuščajmo koze, preden ni vsaj osem ali pa — kar je še bolje — devet mesecev stara, in to le, če je koza krepko razvita. Tudi se ni treba pri tem ozirati toliko na njeno velikost, pač pa na njen močni telesni ustroj in krepke kosti. Ako žival dobro oskrbujejo in primerno hranimo, se bo tudi majhna koza v času brejosti povoljno razvijala. Telesno nerazvita oplemenjena koza pa se tudi pozneje ne bo mogla nikdar razviti v dobro kozo mlekarico. V takšnih primerih storimo bolje, da počakamo s plemenjenjem do prihodnje spomladi ali pa celo do jeseni. Seveda imamo izgubo, če jo moramo 23 in še več mesecev hraniti, preden nam daje mleko. Če pa pripustimo nerazvito kozico v prvi jeseni, tudi ne smemo od nje pričakovati dobička. Najpametneje storimo, da se take živali čimprej znebimo. Koza, ki je v jeseni nismo pripustili, ne smemo pozimi preobilno krmiti, ker se rada odebeli in opita ter postane zaradi tega celo jalova.

Kdaj naj vodimo prekajočo se kozo h kozlu plemenjaku? Ali takoj prvi, drugi ali tretji dan? Kozjerejci so si v tem kaj različnega mnenja. Vobče smatrajo drugi dan za najprimernejši. Nekateri celo trdijo, da se koze prvi dan le težko ubrejijo, kar pa seveda ni dokazano. Prej bi to trdil, če bi jo pripustil šele tretji dan.

Ker ne bo izbraljal pameten posestnik kozla plemenjaka, ga tudi ne bo po dvakrat pripuščal, kar je povsem odveč. Po spoju ne vodimo koze takoj domov, marveč ji nudimo odpočitek kje v hlevu ali pa na dvorišču. Ako se koza čez tri tedne znova ne prska, je to dokaz, da je bila prvih oplojena, posebno še, če opazimo tudi v njenem dotodanjem zadržanju spremembo. Včasih pa se začne neoplojena koza prskati znova šele čez šest, odnosno devet tednov po prvem skoku. Da je koza resnično breja, ugotovimo lahko šele v 10. do 12. tednu, ko že lahko plod od zunaj odipamo. Koza nosi 21—22 tednov. Potrebno je, da si zapišemo dan, ko je bila oplemenjena in si že vnaprej izračunamo čas, ko bo skotila. V času brejosti je treba kozo skrbno nadzorovati, jo negovati in primerno hraniti.

Polje in travnik

Na polju spravljamo še vse ostale pridelke, kakor peso, repo, korenje. Odpadke od tega in koruzo za nesilažo spravljamo v silose. Fižolovko kakor tudi koruznico pospravimo in jo bomo rabili za krmo pozimi.

Po krompirju, pesi in koruzi sejemo ozimne in je nujno potrebno, da setev ozimin končamo do 10. oktobra in to zaradi tega, da se do zime dobro vkoreninijo in obrastejo. Seme za setev dobro pretrierirajmo in razkužimo. Ostale njive pognojimo s hlevskim gnojem in jih preorjemo, ker zimeka praha je velikega pomena za fizikalno sestavo zemlje, za ohranitev vlage spomladi in za zatiranje plevela. Orjamo rajši nekoliko globlje kakor preplitvo. Spomladansko oranje ni na mestu, posebno ne na težkih zemljah. Ne pozabimo na gnojenje njiv, travnikov in detelj z umetnimi gnojili, posebno s fosfornimi in kaljevimi, za zimo! Ajda bo letos slabo obrodila, kar je pa bo, jo skrbno pospravimo.

Po trimesečni suši je nekoliko namočilo (25 mm) in so travniki zopet ozeleneli. Pašo izkoristimo do skrajnosti, ker nam manjka suhe krme za zimo. Ne pozabimo na gnojenje travnikov in pašnikov. Konec oktobra ali novembra, ko smo spravili jesenske pridelke, bo nastopil čas za gnojenje in branje travnikov. Gnojnične jame izpraznimo in razvozimo gnojnico po travnikih. Kompost je treba sedaj raztrositi, tudi umetna gnojila so učinkovita, če z njimi sedaj gnojimo travnike, v poštev prihaja žgano apno, kostna moka, Thomasova žlindra; vsa ta gnojila morajo biti še pred zimo raztrojena, da prihodnje leto učinkujejo. Kolikor nam dopušča čas, bomo v tej dobi začeli tudi čistiti travnike kamenja in grmovja in jih drugače izboljševali. Izkopati je treba tudi odtočne jarkove, da se bo zimeka vlaga po njih laže odtekala. Sploh je jeseni posvečati travništvu čim večjo pažnjo in izboljšati taka zemljišča, da bomo prihodnje leto od njih lahko imeli večjo korist.